

הדגמת נושאים בחינוך חברתי ובשילוב עם תחומים נוספים

מבחינה דידקטית, כל תכנית לימודים בתחום החברתי מורכבת משלושה תחומי לימוד המשולבים זה בזה:

1. נושאים חברתיים;
2. היבטים הקשורים בזהות אישית וחברתית;
3. נושאים אקדמיים.

בתרשים שלהלן מוצג שילוב תחומי הלימוד (החברתיים, האישיותיים והאקדמיים) בתכנית להתנהגות חברתית.

נושאי לימוד חברתיים בשלוש רמות: ביצועית, נורמטיבית וערכית

האיננה אישית והפסדה איזונית

רמה ביצועית: ניקיון הגוף (רחצה, ציפורניים, שער, שיניים, היגיינה נשית וכו'), דאגה לבריאות (דיאטה, עזרה ראשונה, נטילת תרופות, קשר עם מרפאה וכו') דאגה ללבוש (לבישה, רכיסה, נעילה, כביסה, גיהוץ, הברשה, תיקונים וכו') שימוש בשירותים.

רמה נורמטיבית: ריח גוף, התאמת תספורת, הופעה אסתטית בהתאם לגיל, התאמת ההופעה למקום, לאירוע, לזמן ולטעם האישי, דימוי גוף.

רמה ערכית: אסתטיקה.

אכילה ואיזון

רמה ביצועית: אכילה נכונה (לעיסה, בליעה, לגימה), שימוש במפית, שימוש בסכו"ם, הכנת אוכל ובישול.

רמה נורמטיבית: עריכת שולחן, נימוסי שולחן, התאמת המזון לזמן, תכנון ארוחות (תחילת ארוחה / סוף ארוחה, ארוחת בוקר / צהרים / ערב).

שילוב מזונות בארוחה (כשרות, דיאטה בריאותית וכו'), אכילה מחוץ לבית (מסעדות, בתי קפה, אירועים), התייחסות לשכנים לשולחן (התחשבות / היעזרות).

רמה ערכית: אכילה מאוזנת, ארוחות כמפגש בינאישי, ארוחות כממשיכות מסורת.

חיולתנות ביטוח

רמה ביצועית: ניקיון ואחזקת הבית (תיקונים קלים – החלפת מנורה, הברגה, תלייה, התגברות על תקלות קלות, כמו הפסקת חשמל), שימוש במכשירים ביתיים.

רמה נורמטיבית: אסתטיקה של הבית, התאמת הריהוט והאביזרים לצרכים ולמבנה של הבית.

רמה ערכית: התנהגות מתחשבת בבני הבית ובשכנים, שמירה על פרטיות שלו ושל אחרים, יחס לרכוש הביתי, אירוח.

קניות

רמה ביצועית: זיהוי חנויות לסוגיהן, הכרת המוצרים בהתאמה לחנויות, הכרת בעלי התפקידים בחנויות, הכרת שעות הפעילות בחנויות השונות, התמצאות בתוך החנויות לשם איתור הנדרש, הכרת כסף מזומן ואמצעי תשלום אחרים, קריאת מחירים.

רמה נורמטיבית: תכנון הקניות לפי תקציב והיררכיה של צרכים (מצרכים קיומיים ועד למותרות), התנהגות בחנות (פנייה ושיח עם עובדים וקונים אחרים, פנייה לסיוע, עמידה בתור ותשלום), בחירה והעדפה אישית של מוצרים לפי קריטריונים כמו נוחות הגישה, יוקר המוצרים, מבצעי מכירות.

רמה ערכית: צרכנות שקולה.

שילוח בשימושי ציבוריים

רמה ביצועית: יכולת השימוש בטלפון ציבורי, בדואר, בתחבורה ציבורית, בבנק, במודיעין, במרפאה, בשירותי רווחה, הכרת דרכי פנייה לקבלת מידע וייעוץ.

רמה נורמטיבית: דרכי תקשורת מקובלות עם נותני השירותים השונים, נימוסים והליכות, ניהול משא ומתן.

רמה ערכית: הכרה בחשיבות השירותים הציבוריים לאזרח לשיפור איכות חייו, התנהגות אסרטיבית לקבלת שירותים.

חיולנותיות כלכלית

רמה ביצועית: הכרת הכסף והשימוש בו, קבלת שכר והשימוש בו, שימוש בבנק (פתיחת חשבון בנק), תשלום חשבונות, הכרת אמצעי תשלום מגוונים (המחאות, כרטיסי אשראי, תלושי קנייה, כסף מזומן).

רמה נורמטיבית: תכנון ההוצאות לפי היררכיה של צרכים והתחייבויות, עמידה במועדי תשלום.

רמה ערכית: כיבוד מחויבויות כלכליות, חיסכון, צרכנות נבונה.

גרימה לזיוף הפנאי

רמה ביצועית: הכרה ופיתוח של תחביבים (רקמה, סריגה, עבודה בעץ, חומר, האזנה למוזיקה, שירה במקלה), הכרת משחקים (לוח, קופסא, מחשב), שימוש במכשירים אודיו-ויזואליים (טלוויזיה, וידאו), שימוש בהיצע של מוסדות תרבות ובידור בקהילה (קולנוע, תאטרון, קונצרט, מופעי בידור זמרה), השתתפות בחוגים (ייחודיים לאוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים, כמו גם כאלה המיועדים לכלל הקהילה – ריקודים, דרמה וכו'), השתייכות למועדונים, טיולים, פיקניקים ובילוי בטבע, ספורט (שחייה, התעמלות וכו'), מסיבות, מסעדות ובתי קפה.

רמה נורמטיבית: בילוי בזמנים ובמקומות מקובלים, התנהגות מקובלת.

רמה ערכית: ניצול מספק של שעות הפנאי כחלק מאיכות החיים.

סיוס ציבוריים

רמה ביצועית: תקשורת מילולית ובלתי מילולית (בע"פ ובכתב), שיחה ודיון, הבעת מחשבות, הבעת רגשות, התנהגות מינית, חינוך מיני (כולל היכולת להתנגד לניצול מיני), הכנה לחיים זוגיים, מודעות להשפעת היחיד על זולתו והשפעת הזולת עליו, קבלת משוב (ביקורת והערכה).

רמה נורמטיבית: הכרת דפוסי תקשורת של קבוצת ההשתייכות וקבוצות אחרות (מוסמכות חברתיות, ידע של התנהגות מקובלת, נימוסים), שיתוף פעולה ומחויבויות התחשבות באחרים.

רמה ערכית: שיפוט והבחנה בין מצבים חברתיים שונים, שיפוט של מצבי ניצול, יזמה חברתית, עזרה הדדית, תרומה לקבוצה ולקהילה.

רמה ביצועית: הכרת מוסדות השלטון והמדינה (ממשלה, כנסת, בית משפט, עירייה, מוסדות רווחה, ביטוח לאומי, משטרה וכו'), הכרת זכויות האזרח וזכויות המוגבל, מימוש הזכויות המוכרות בחוק באופן עצמאי או בסיוע, הכרת חובות האזרח וההתנהגות בהתאם, הכרת סמלי המדינה וחגיה, דמוקרטיה – מהי?
רמה נורמטיבית: התאמת ההתנהגות לחוקים הכתובים והמקובלים במדינה, השתתפות הולמת באירועים ובחגים ממלכתיים.
רמה ערכית: פיתוח הרגשת שייכות, נאמנות והוקרה למדינה ולסמליה כמו גם זכויות היסוד של האזרח לחופש, שוויון וכבוד.

נושאים משולבים – זהות אישית וחברתית

תכנית לימודים להתנהגות חברתית חייבת לכלול גם את הנושאים הבאים. הנושאים ישולבו בתהליך הלמידה כולו בכל תחום, בכל שלב ובכל רמה.

גילוי עצמי

הכרה עצמית, מודעות לכישורים עצמיים, מודעות לקשיים ולמוגבלות, זהות אישית חיובית, קבלה עצמית; הכרה של הפרט כאדם נפרד, מתפקד, חיובי, משמעותי, בעל תחושת כיוון ויעד; תחושה של האדם כ"שייך" לעצמו ו"שייך" לאחרים, מודע לשאלות: מי אני כאדם, מהם יתרונותי, כוחותי וחולשותי הייחודיים, מהם שאיפותי וערכי, במי אני יכול להסתייע במימוש רצונותי וצרכי ולמי ביכולתי לתרום.

השיוכו קבוצתי

תהליך עיצוב זהות האני כולל תהליך בינאישי. כדי לעצב זהות אישית יש לאפשר למתבגר לפתח תחושה משמעותית וחיובית של השתייכות. הוא זקוק לפעילות גומלין חיובית עם קבוצת הגיל כדי לפתח תחושת זהות וכוח של ה"אני".
בכל סיטואציה לימודית, בכל הנושאים, תהיה התייחסות לפיתוח הרגשת שייכות, אהדה והשפעה.

בטיח אופטי

בכל נושא יוצעו למתבגר אפשרויות מספר להתנסות ולתרגול יכולת הבחירה לפי רצונותיו, העדפותיו, טעמו האישי, דעותיו ומטרותיו, וזאת במסגרת הנורמטיבית והערכית של החברה שהוא חי בה.

נושאים אקדמיים נלווים

קריאה פונקציונלית

קריאה סביבתית אוריינית: קריאת שלטים, מודעות, הודעות, פתקים, מכתבים, מחשב, תמרורים, פרסומות, תוויות, שמות מוצרים, הוראות ומתכונים.
עיון בעיתונים: כותרות ראשיות, תמונות, לוחות זמנים של תכניות בידור, רדיו, טלוויזיה וקולנוע, תחבורה ציבורית, שירותי חירום.
קריאת כיתוביות המלוות סרטים לועזיים, הבנת הנקרא, הבנת רצף של אירועים.

נגינה פונקציונלית

כתיבת מכתבים, פתקים והודעות, מילוי טפסים ושאלונים, שימוש במעבד תמלילים.

מבחן פונקציונלי

זיהוי וקריאת מספרים, ספירה ומנייה, שקילה ומדידה, שליטה בארבע פעולות החשבון, שימוש במחשבון כיס.
מושגים הקשורים בכסף: הכרת מטבעות ושטרות, המחאות, שימוש בבנק.
קריאת מחירי מוצרים, קריאת תלוש משכורת, שימוש בדואר ובבולים.
מושגים הקשורים בזמן: זיהוי השעה, שימוש בשעון דיגיטלי, הערכת זמן ותכנונו.

הצדה לילולית (2 ד"ם)

פיתוח יכולת האזנה ודיבור: אוצר מילים, מבנה משפט שלם ותקין, דיבור ברצף עניינים מובן, התאמת הדיבור לנמען ולסיטואציה, ביקורת ושיפוט של הנאמר.

אילוץ למחשבה

שימוש במשחקי מחשב להנאה ולבילוי שעות פנאי, הדפסה במעבד תמלילים, שימוש בגרפיקה, הפעלת תוכנות לימודיות, הכרת אותיות אנגליות ומילים בסיסיות המשמשות בשפת המחשב או לעבודה במחשב.

אילוץ גרביט ואלנו

פיתוח יצירתיות, דמיון והבעה בתחומי מוזיקה, תנועה, דרמה, ציור ואמנות פלסטית, צפייה והאזנה (קולנוע, סרטי וידאו, מופעים, הופעות, תקליטורים וכו').

אקטואליה

קריאה בעיתונות יומית, שיחות על אירועים אקטואליים במגוון תחומים.

הכרת הסביבה

קריאת שלטים של רחובות, התמצאות בכיוונים, קריאת מספרי בתים ואוטובוסים, מעברי חצייה, תכנון וביצוע הגעה ממקום למוקם (על מפה ו/או בשטח).